

БАСТАКЫ ТҮМҮКТЭР. ИННИКИ СОРУКТАР

Быйыл саас улууспут аба баһылыгын быһбардаан, сана салалта үлэтин сабаалаабыта номнуо үс ый ааһа оҕуста. Бу үлэхэн эппиэтинэстээх үлэҕэ улуус дьоно-сэргэтэ бэйэтин итэҕэлин урукку өттүгэр үгүс салайар дуоһунастарга үлэлээбит, опьттаах хаһаайыстыбаныык салайааччыга, бу миннэ Төлөй нэһилиэгин баһылыгынан олорбут Иннокентий Николаевич АММОСОВКА биэрэн, баһылыгынан талбыттара. Бүтүн улууну салайар үгүс түбүктээх үлэтин Иннокентий Николаевич хайдах сабаалаабытын түһүпүтү билсээри биһиги кинини кытта кэпсэтибит.

— Иннокентий Николаевич, улуус баһылыгын баһылыгынан үлэҕин хайдах сабаалаатың?

— Мин бу үлэхэн эппиэттээх дуоһунаска үс ый толору үлэлээтим. Ол кэм үстата, бастатан туран, улуус баһылыгын баһылыгынан үрдүкү тэрилтэлэри, СР Правительствотун эппиэттээх үлэтигэр, министерстволар министрдарын кытта көрсүтэлээн, Чурапчы улууну баһылыгар үлэлэргэ-хамнастарга, олохтоох проблемаларга туруорсар болтуруостары тириэрдэр сыалтан кэпсэтиилэри ыыттым. Быйыл ый ыйын 31 күнүгэр СР Президентэ В.А.Штыров анаан-минээн ыгырыт көрсүлүүтүгэр сырыттым. Ол түмүгүнэн Чурапчы улуунун 41 колхозун күүс өттүнэн хоту кийэрүү 60 сылыгар аналлаах Президент Ыйааҕа таҕыста. Ыйааҕы олоххо киллэриигэ анай правительственной комиссия тэриллибитэ. Билигин бу болтуруоска комиссияны, комиссия председателэ СР Правительствотун Председателин солбуйааччы элбэһинин толороочу Е.И.Михайлованы кытта ыкса сибээстээх үлэ-хамнас бара турар. Бу күнүгэр 2002 — 2006 сылларга инвестиционнай бюджеттан үбүлэнэр капиталнай тутуу сүрүн объектарын быһаарыстыбыт. Ол иһигэр киирээлэр алта сиргэ таас оскуолалар, таас балыһа, ЧОКСИ иккис учараттарын тутууларын олоххо киллэрин. Бу эппиэти тутуулар сорохторо 2004 сылтан сабаланыахтара. Көһөрүлүү кытылаахтарыгар анаан Чурапчы сэлэньэтигэр 24 квартиралар үс таас дьиэ тутулуохтаах. Ити үлэҕэ 2003 — 2004 сылларга барыаҕа. 2003 сылтан өрөңтөргө анаан 15 убаайбалы тиийтээх, ол эбэгэр чааһынай дьиэлэри, тутуу былаанналар. Ол иһигэр "Чурапчыагрострой" АК кыамтатын улаатыннарары сорууну туруордубут. Онтон да атын тутуу тэрилтэлэрин кытта кэпсэтиилэр бара тураллар. СР Архитектураҕа уонна тутууга министерствотун кытта биһигэ үлэлээһинигэ икки өттүттэн дуоһабарга илии баттастыбыт. Министрство министрин Ю.Н.Буслаевы уонна солбуйааччыларын кытта көрсөн, элбэх өрүттээх кэпсэтиилэри ыыттыбыт. Бу үлэҕэҥи салалталар бары биһиги ыгырыбытынан улууспутугар кэлэн үлэни-хамнаһы билсэн бардылар. Өскөтүн тутуу тизмэтин сыһааһы улаатыннарар түбэлтэбитигэр элбэх үлэ миэстэҕэ да тахсар кыахтара үөскүүллэр.

Оттон норуот барыта кэтэһэр кини балыһа тутуутугар депутат А.И.Поисованы кытта биһигэ үлэлэһин түмүгэр Президент В.А.Штыров Ыйааҕа тахсыбыта. Маннаха Правительство Председателин солбуйааччы В.Б.Гробсевич аналлаах муньаҕа ыытылына. Ол түмүгүнэн алтыннык балыһа бастакы учаратын үлэҕэ киллэриэхтээхтэ. Билигин даҕаны быһаарылыах болтуруостар элбэһэр, орду котельнай чааһыгар ырахан. Улууска бу тутууну бүтэртэригэ аналлаах штаб тэрилинэ.

— Инвестиционнай бюджеттан үбүлэнэр тутуулартан ураты улууска "Үтүө дымала" хамсааһын күүһүнэн үгүс объектар үлэҕэ киирээри тураллар. Ол түһүпүтү аҕыйах тый.

— Бары билэрбит курдук, "Үтүө дымала" хамсааһын быйыл түмүктүү үлүс сыһын ытыллар. Манан сибээстээн, ааспыт ыйга улууспутугар "Үтүө дымала" дирекциятын директора И.В.Бочкарев тахса сылдыбыта. Кинини кытта былаанга киирбит 29 объекты бу дымал иһинэн бүтэртэргэ чуолкайдаһынарары өтүрдүбүт. Онон аны кыһын "Үтүө дымала" хамсааһын улууспутугар үс сыллаах түмүгүн эһинини бүтүтүө өтүрдүбүт. Бу объектары матырыйалларынан хаачыһыны оҕоһулла турар, үп-харчы хамсааһына сабаланын эрэр. Онон нэһиликтэргэ норуот күүһүнэн тутуулар объектарга үлэлиир дьоммутугар хамнас болтуруостарын быһаарыахпыт.

— Улуус иһинээҕи уонна тас суоллары тупсарыыга, онорууга туох үлэ бара турарый?

— Бүгүҥү туругунан улууска суоллары тутуу, тупсарыы биһирэахан болтуруоһунан буолар. Онук 2002 сылга Чурапчы — Диринг суолун тутуутугар баара-суоҕа былаанга керүлүбүт 1 эрэ километрга үлэ бара турар. Манна үлэни Чурапчытааҕы "Дорстрой" ХЭО (сал. П.М.Наумов) ыста сылдыар. Хаалбыт кэмгэ бу суол тутууну хабаанан улаатыннарарыга үлэ ытыллар. СР Ойуу тутар агентствотун структурата правительственной программа баһылыгынан бу күнүгэр утарыан эрэр. Иһинэ ыһын, чуолкай быһаарар салалта билигин кэмгэ суох. 2003 сылга аны 6 километры былаанга киллэртэрэр тутуугар үлэлэһэ сылдыабыт. Болтоҕо — Кында, Хоттоҕо — Мэлдэхси суолларын өрөмүөннэһинигэ үлэлэр барыахтаахтар. Быйылпыттан сабаллаан Чурапчытааҕы суолу өрөмүөннүүр-көрөр ГУП (сал. Н.Н.Попов) Чурапчы сэлэньэтигэр Аллараа Бэстээккэ диэри федеральнай суолу керүтүө-тистиигэ ыста. Манна элбэх өрүттээх үлэ ытыллыа турар. Ол иһигэр Чурапчыга миннээн суол учаастага тэрилинэ. Бу күнүгэр бу тэрилтаҕа икки сана автогрейдер, "КамАЗ" автомашина кэллилэр. Онон биһиги, чурапчылар, Аллараа Бэстээккэ диэри суолу тупсаран онорууга туох баар эппиэтинэни сүтэбит. Улуус дьаһалтатын өттүттэн бу болтуруоска биһигэ үлэлэһэр баалаһыннаһы үөскэтибит. Чурапчы сэлэньэтин иһинээри улуус салалты тупсарыыга 1 млн. 200 тыһ. солк. үлэни өтүрдүбүт, мантан күлүн үлэни салгы ытыахпыт.

— Тьа хаһаайыстыбатын өттүгэр балаһыанньа, үлэ-хамнас хайдахый?

— Ааспыт сэттэ ый түмүгүнэн тьа хаһаайыстыбатын болтуруостара дьаһалта Сүбэтин учараттаах муньаҕар керүлүн тураллар. Оттоһун, үгү туттарыы, соботуопкалаһын, дьээ сүөһүлэригэр сибиир язалта бары тарбанытын болсуу уонна Соловьев, Болугур нэһиликтэригэр ынах сүөһү төрүөһэр (тон ныйрай төрөөһүнэ) тахсар итэҕастэри туоратыыга ытыллар эбии дьаһаллар тустарынан болтуруостар бэбискэҕэ киирэн туруоруллубуттара.

Оттоһун түһүпүтү элтээх, быйыл алаас сирдэр кураанахтаабыттарынан, алаас сирдээхтэргэ Аммо унуор үрэхтэри сыһаарыы, Болугур, Соловьев нэһиликтэригэр эбии аҕыга оттоһун сорукара турдулар. СР Тьа хаһаайыстыбатыгар уонна соботуопкаҕа министрствота 2 тыһ. т оту тас улуустартан аҕылаһын болтуруоһун быһааран олорор. Онон барыта 25 тыһ. т оту миэстэҕэ оттуур соруку туруорулуна. Оттон эбии 2 тыһ. т, этилибитин курдук, тас сирдэртэн, 3,5 тыһ. т курдук от хаһааска баар. Улуус кини сэлэньэтин уонна нэһиликтэр сүөһүлээх малларыгар ынах-сүөһү, сыгы ахсаанын аччаллап соруку туруорабыт. Иһэр сыллар улууспутугар өссө да кураан буолуохтарын сөп дьээ сабаалааһын баар. Онон хас биһирди сүөһүлээх мал сыл тахсарын эрэ буолбакка, кэлэр дьыллары эмиэ оттоох көрсөргө үлэлэһэтирин наада. Тас сирдэртэн оту тизээн аҕаһы орохсуктун СР Тьа хаһаайыстыбатыгар уонна соботуопкаҕа министрствота уйуларын туруорсан тустаах муньах ытылына. Оту престэһин уонна тизэтирин үлэлэргэ "Чурапчы" МТС ГУП-ка соруудахтаныа.

Нэһилиэһинэ ааспыт сыллааҕар 427 тоннанан (сэттэ ый түмүгүнэн) элбэх үгүтүгосударствота туттарда. Ол эрээри билигин туругунан Маарыкчааннааҕы потребошество үгүт соботуопкатыгар былаанан толорбоһо иһэр. Атырдыах ыйыгар 1500 т үгүт туттардаһытына сыллааҕы былаан туолуохтаах. Үгүт сыанатын кэлэр

дьылларга улаатыннарар соруку туруорунабыт, туттарыллар үгүт саамай алын кэмэҕэ 1 литрэ 15 солкубайтан итэҕэһэ суох буолуохтаах. Онон саамай үп киллэрэр салаабыт үгүт туттарыыта буоларынан, ыһыннык сүөһү ахсаанын элбэтии сорука турар. Манна проблеманы чуолаан кырыны учаастактарга керөбүт. Дьээ, ол иһин 2002 — 2006 сс. бу учаастактарга тьа хаһаайыстыбатын сайыһынары концепциялар сөп түбэһиннэрэн тус сыллаах программа оҕоһулан үлэ барап эрэр. Ол курдук, Улуус Муньаҕар бу учаастактарга улуус дьаһалтатынан анал шаттары үлэлэтэр түһүпүтү болтуруос керүлүнэ.

Тьа хаһаайыстыбатын табаарын өтүрөһүчүлэ ааспыт сылларга ыһыт кредиттэрин төлөһөр болдыохторо үүнүлэр. Өскөтүн биһирэмэтигэр төнүрөр түбэлтэлэригэр бу кредиттэри бэйэбитигэр хаалларан, салгы дьоммутун кредиттэни хаачыһахтаахпыт. Телеспет буолуу түбэлтэҕэ иһини үлэни атахтаһыныга тэпнөһэр. Онон кредит ыһыт хаһаайыстыбаларга этиэм этэ: биһирэмэтигэр тоһоһон салгы үлэлиир кыахтары бэйэбитигэр бэйэбит үөскэтибит.

— Олохтоох бэйэни салайыныыга киирини улуус дьаһалтата хайдах дьаһанан көрсөн эрээрий?

— Олохтоох бэйэни салайыныыга киирингэ СР Президентэ уонна Правительствота тус сыллаах үлэни ыста өтүрөһүлөр. Туһааннаах дьаһалларга уонна тахсар сокуоннарга олоһуран, улууспутугар анал комиссия үлэлиир. Биһиги бу комиссияны байытан, составын уларытан тэрийдибит уонна нэһиликтэринэн сөд муньахтары ытытыбыт. Баар-баарыма, олохтоох бэйэни салайыныыга киирэр кэмгит кэлэн эрэр. Өссө СР бастакы Президентэ М.Е.Николаев бу болтуруоһу 1997 сыллаахха туруорбута. Билигин Саха сирэ РФ регионнарыттан олохтоох бэйэни салайыныыга киирингэ хаалан иһэр республикаһын билэр. Кини регионнарга бөлүөлэктэринэн, нэһиликтэринэн бэйэни салайыныыга киирбит сирдэргэ барукутэ суох быһыы-майгы тахсарын түһүпүтү ааҕааччылар бары бэркэ билэ, итэ өтүрөһүлөр. Онон, биһиги санаабытыгар, бүтүтүн улууспутун киирэр орду буолуо. Ону референдум быһаарар.

Биһир суоталаах үлэни бу күнүгэр Өлүкэ уутун Чурапчыга хачаайаһын сабааламмыта буолар. Өлүкэ уута Чурапчы улууспутугар кэлэн, Хайахсыт нэһиликтэр бастаһын водопровод олоххо киирбитэ. Оттон Хоттоҕо нэһиликтэр быйыл күлүн киириэхтээх. Ууну бырактарыыга "Мелиоратор" ГУП тэрилтэҕэ үлэлэһэ сылдыар. Уу аһар сиринэн ходоһа алдыамматтын наадатыгар каналлар оҕоһулуохтаахтар.

— Оттух сезонун көрсүтэ бэлэмнэни үлэлэргэ төһөбө тийээн туралларый?

— Онуоха анаан хас да төгүл улуустааҕы дьээ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба управлениетын кытта муньахтар, кэпсэтиилэр ыытыллынар, тустаах дьаһаллары ыһыммылпыт. Чурапчы орто оскуолатын котельнайын кыамтата улаатыннарыллан, I, II квартал малларын иһинэн, сылаас, тымны ууһа хаачыһыны сорука турар. Быйыл күлүгүтүттан сабаллаан бу кварталлар туалеттарын сангардан оноруу үлэҕэ сабаланыа. Ньидилигэ баар икки таас дьээни сылыгар үлэ барыахтаах. Онтон биһир дьээтин тас өттө обшечкаланыахтаах, кырыһаһынныахтаах. Тустаах министрствотун кытта бу күнүгэр сөбүлэһини түһэрилинэ.

Эмил улууска ССРС үгүлээх тренэрэ Д.П.Коркин төрөөбүтэ 75 сылын туоларын бэлэтиэхтээхтэ. Онно сибээстээн, СР вице-президентэ А.К.Акимов дьаһала тахсан турар, правительственной комиссия тэрилинэ. Улууспутугар эмиэ комиссия тэрилинэ, бу бэлэ дьаһала элбэх өрүттээх тэрийэр-бэлэтиир дьаһаллар ытылыахтаахтар.

Балаһын ыйыгар Чурапчы сэлэньэтин тупсарыыга, чуолаан улууссалары сырдатыыга, бөкөн-сахтан ыраастаһыныга, бэрээдэктэһинигэ анал дьаһал таһаарыам. Онно хас биһирди дьээ керээн, тэрилтэ кытара ирдэниилэр, тустаах территориялара ыраас буоларын тутуугар кыһамыһарын күүһүрдүөхтээхтэр.

Түмүктэр улууспут бары олохтоохторугар этиэм этэ: Чурапчыбыт кэлэр кэскилин, социальной-экономической балаһыанньата өрө тахсытын тутуугар бары биһир санааҕа кэлэн, сомотолонон, туруулаһан үлэлиир-хамсыар буолуохтаахтара эрэ улуус иһини сайдытын быһаарыахпыт дьээ.

С.БОРИСОВА кэпсэттэ.

Эдэр артистар

ЫҢҢЫРАР ЫЛЛЫКТАН – АЛҢЫСТААХ ААРТЫККА

(Биллиилээх фотожурналист
П.С.Оконешников 50 сааһын
туолуутун бэлиэтиир)

Оҕо сааһым өйдөбүлэ

Кини олоһор, кини идэтин талаан ылымтыгар ханнак эрэ бэлиэ, умнууллубат өйдөбүлэ баар буолар. Онтон тэттэн, сизгэтэрэн, дыарык онгостон, сыаа-сорук туруорунан, бэйэтэ да билбэтинэн талаан ылбыт идэтигэр тиниэн хаалар.

Бүтүргэ эмиз оннук кара-бэлиэ түгэн баара. Кини биллэтин ону сүрдээх күндүтүк саныыр.

– Билиги оскуолабытыгар уус-уран самодельность курулуктара аһара актыбынайдык үлэнииллэрэ. Талааннаах да учууталлар салайаллара. Урдук кылаастар оҕолорун концерттарын кини көрдөр-көрүөх курдук буолара. Арай биридэ уус-уран аабыыга конкурс буолла. Мин онно үгэ ааһаммын грамотанан наҕараадаланым, ону таһынан "Смена" фотоаппараты бэлэттэтилэр.

Дэ, ити фотоаппаратынан тугу көрбүтүн барытын түһэрэн истим: биридэ үөрэнэр оҕолорбун, оскуолабын, олбуорум ийигэр таһыгар туох кестерун, кетеру-сүүрүм...

Бирид саас Ньурба драмтеатрыттан гастролуу кэллилэр, "Наркис" диэн спектаклы туруорулар, мин онно түһэрбит хаартыскаларбын Чурапчы оройуоннааҕы хаһыатыгар бэлэттэтилэр. Онукка үөрэммин атаһым сири билбэт буола сырыттым.

"Хаһыат киһи онордо"

– Армия кэнниттэн олох-дьаһах комбинаты-

гар фото-сыаха үлэһэбитим.

Оччолорго оройуонмут хаһыатыгар А.Е.Чичигинаров редактор эгэ. Кини үлэтигэр кытаанах ирдэбиллээх эрэри, кини быһытынан бэрт сайаҕаһа, күлэн-үөрөн, көлөсөн-ипсээн бардаҕына, сирэйэ-хараҕа ис-иһиттэн сырдыра, чыбыллыара.

Биридэ Афанасий Евстафьевич ытыран ылла уонна:

– Дэ эрэ, доһор, эйизэ – фотографияда сыһаннаах киһиэхэ бирид үөрэх мистэтэ кэллэ. Ыраах Башкирияда фотокорреспондент үөрөбөр. Бэлэтэ управлениета айаан ороскуутун төмүр, өссө стипендиялаах. Баран үөрөх, билиэхэ инники өтүгэр фотограф наада, – диэн баран аҕа киһи редактор быһытынан субалии олордо.

Уфа куоракка дойдуга араас мунуктарыттан, оннооһор Москвадан, Ленинградтан, Африкаттан тиниэ үөрэнэ кэлбиттэр.

Үөрэбин ситиһинилээхтик бүтэрээт Петр Оконешников редакциятыгар үлэһэн барбыта.

Петр Семенович Чурапчыга үлэһэбит сылларын улахан маастарынан ахтар. Күн биллээх, бэйэлэрин идэлэрин баһылаабыт, урдук культуралаах журналистар: Ньургустаан Макаров, Петр Попов, Иннокентий Окосмов, Мария Ойдорова, Степан Попов, Старгак Чичигинаров, Семен Данилов эдэр фотокорға суба-ама буолбуттара, айар үлэ уустук, алытаах аартыгар үктэнэрбиттэрэ.

– Минигин хаһыат киһи онорбута, – диэр Петр Семенович.

Республика бэчээтин эйгэтигэр

1989 сыллаахха Петр Оконешников "Кыым" хаһыакка ытыран ылбыттарэ, Республика, оройуоннар хаһыаттарын редакцияларыттан бэрт өр үөрэтэн, талан, сүүмэрдээн баран киникэ тохтообуттара, Онтон республика иккис улахан хаһыатыгар – "Якутия" редакциятыгар үлэһэбитэ.

Ити сылларга "П.Оконешников түбэриитэ" диэн илһи баттааһынаах үгүс-элбэх снимоктар күнүтэ бэчээттэнэллэрэ. Сир баайын хостуур, байылар фабрикалар, геологическай-чинчийэр экспедициялар, тыа хаһаайыстыбатын, үөрэтирин, доруобуйа харыстыбын, культура үлэһиттерин, производство-технологиятын, наука ситиһиннэрин кэмэ сүөх элбэхтик түһэрэн, хаһыаттарга, сурунаалларга, кини бэчээкэ тиниэ таһаартаран барбыта.

Кэлин аһыс сылын "Саха-информационнай агентствоса" таһаарылаахтык үлэһип. Бу Президент, парламент, Правительство үлэһитин сырдатар официальной агентствоса минна кинини сэргэ республикага киник биллэбит фотожурналистар Олег Николаев, Виктор Яковлев үлэһиплэр.

Фотограф ураты сылбырда-сыыдам сырыны эрайтар ида. Петр Семенович кэлэн-баран, сүүрэн-көтөн, элэстэнэн, минна баар буолбута, онно тиниһитэ эрэ баар. Холобур, бийыл Президент делегациятын кытта Хабаровскай куоракка, үс Халыма улуустарынан көтүспүтэ. Кэлээт да, ол түүн хаартыскаларын барытын онгон сарсынгытыгар Правительство, парламент хаһыаттарыгар бэлэттэтэ охсубута.

Информационнаах фотографтара бу сылларга элбэх кинигэлэри, альбомнары, буклеттары таһааргардылар, быһастакалары тэрийдилэр.

Биллиилээх фотожурналист П.С.Оконешников – аатырбыт фотокорреспондент. Еремей Полядин аатынан республикатааҕы бириэмийэ, "Барбары" фондатын лауреаттара, Россия Журналистарын союһун чилиэнэ.

Япония бэрэстэбиитэлистибэтин кэриэтэ

Эргиччи дьобурдаах, талааннаах киһи сүрүн идэтин таһынан дуулатыттан ылларан туох эрэ эйи дьарыктаах буолар. Ардыгар ол дьарыга, омукутуу эттэххэ, хоббита баһыян, киһи олоһун бүтүннүтүн ылар арааспыт идэтинэн буолан хаалааччы. Петр Семенович оннук ис-иһиттэн тартаран дьарыктанар дьарыга – япон тыла.

Теһе да илһиги омукутарын иннигэр, япон тыла сахалыыга, торктар тылларыгар төрүт маарынаабаат. Петр Семенович дьанылан үөрэппитэ быданнаата, бэйэтэ, этэргэ дылы, күнү көтүппэххэ дьарыктанар. Аудио-видеокассетага суруллубут уроктарынан. Хас да сыллаахыта Владивостокка икки ыйдаах курска сылдьыбыта. Аны японестары бэйэлэрин кытта алтыһар, хэлсэтэр. Ол айым тылы биллэргэ сайдан иһэр.

Билигин Петр Семенович Японияттан Саха сиригэр бэрэстэбиитэ, оттон яһи Дьукускайга 17-с кварталга баар дьомгэ Япония бэрэстэбиитэлистибэтин курдук. Күн күөрэйэн тахсар дойдуттан кэлэр-барар делегация кинини быһа ааспыт. Арыалдытынан, тылбаасчытынан күндү ылдытыгар республика ийигэр, Холугу улуустарга, туундарага тиниэ сырыгынарар.

Петр Семенович Японияда үстэ сырытта.

– Аан дойдуга саамай урдук таһымыгар тахсыбыт дойдуттан биридэстэрэ. Научнай-технической прогресс үгүс көрүгэр бастаан иһэллэр. Киһи туохха да холообот куустээх, тулуурдаах үлэһиттэр, сыһа бирид эрэ идэтигэ уоллус-калаастар, ону даҕаны сорохтор ситэ туһаммакка эрэ үлэһиттэр тахсаллар. Аһара урдук культуралаахтар, кене-үгүе майгынаахтар, чизинийдэр.

Билиги даҕаны цивилизованнай дойдуттан холобур ылан, сирбит баайын толору туһанан тыйыс, тоһуттаҕас тымыһылаах холугу кыраай айылҕатыгар, сиригэр-уотугар септөөх технологиялары айан, киллэрэн бардаһытына үүнэ-сайдан иһиһитин соп. Минигитан быдан аҕа да буоллар, атаһым, доһорум, Саха сиригэр уонча сыл үлэһэбит профессор Кацуки-сан билиги республикабыт баайа-дуолу мугура суоһар, үчүгэй боломмуз, муударай, талааннаах специалистарбытыгар эрэлэ улахан. Мин эмиз оннук бөбүк санаалаахым. Хайдах даҕаны саха норуота өрө бизирэн, бастыгтан-бастыгы баһылаан, төрөбүт дойдутун чөлүгүтэ сайыннарыаҕар сэрбэҕэлаабыллы.

Дэ, ити курдук чуратчылар ааттарын кинигэ таһаарсыбыт, аатырдыбыт дьоннортон биридэстэрэ – Петр Оконешников.

Егор СИБИРЯКОВ,
Россия Журналистарын союһун
бириэмийэтин лауреата.

Хаартыскаларга: фотожурналист П.С.Оконешников уонна кини түһэриилэрэ.

Транспортная инспекция иһитинкэрэр

ДЬОНУ ТАҢЫЫГА —
УЛАХАН СЭРЭҢИ!

Атырдых үйүн 1 күнүгэр 31 күнүгэр дизир Россия үлүнэн "Автобус" операция ыһыллар. Бу дыһал дьону таһыга сэрэгэр үлүн күһүлдүгэ туһайыллар.

Ордук күһүлдүгэ кэмгэ хомуурга, лаарыга сыдыар оҕолору таһыга болҕомто уруулуктаах. Оҕону таһар автобустарга анал сэрэтинни бэрбэт (инструктаж, оҕолор директора илии баттаһынаах) улахан автобуска икки, кыраа биер оҕолору арыаллааччылар баар буолуохтаахтар. Оҕолору анал автобустарынан, микроавтобустарынан оҕорор миэстэтин хааччадын тутуһан эрэ таһар көнүлүлэр. "Санитарка", "Охотник" массыналарынан таһар бутуһу бобулар. Грузовой массынага хамсаабат оҕорор миэстэтир оҕорон, эмиз арыалдытаах, оҕорор миэстэ ахсаанынан оҕордон таһааха сеп. Манна быраабыла быһылынан суолпардартан көрдөнүлэр. 3 сылтан итэҕэлэ суох үлэһэбит, "Д" категориялаах, доруобуйалара, бэрээдэктэрэ үчүгэй буолуохтаахтар.

Улуус иһигэр 10-ча дыһалтатар автобустар сүүрүлэр. Бу автобустар үлэ-эбигэрэ сорохторо 10-тан тахсалы сыл буолуһаан эрэллэр. Байаларын үлэлэригэр эрэллээх суолпардарынан: Демидовский Э.В., Кривошапкин И.Г., Адамов И.Е., Платонов С.Г. буолаллар. Кинилэр үлэлэринэн төһөлөөх иһин туһаммытын, абырҕаммытын ээр уустук. Сорох нэһиликтэр автобустары туһага суох үһүнүк туталлар. Холбоор, Сылгыта, Арылааха уо.д. а.

Дьону таһыга калып 5-6 сыл устата Аржаков А.П. биригэдирирдэх микро-автобустар биригэдирирдэхтэр. Бу кэмгэр усталарыгар биригэдири чилиһинэрэ байаларын эбайнастарын сөкө толорон күүлүлэр. Автобустарга бары кыргыт сагалар, дьону тийэргэ сөтөөх сыһааһас кириэһилэрдэх моделларга үлэрийлаллар. Уолаттар бары кэмгэр медицинай көрүүнү, пассажирдары страховкалаһыны, санитарнай, техникай ирдэбиллэри баран — тутуһан иһоллор.

Билигин саҥа административнай кодексе олоҕо киирбитинэн, дьону таһыга ирдэбил олус күһүлүн иһэр. Лицензията, (анал көнүлэ) суох таһы иһин физическай сирейдэр 40-50 түгүгэ дизир хамыс алын кэмэйинэн ыстарыпталаллар, массыналарга конфискацияланар. Лицензия көрдөбүллэрин толорбот буолуу иһин эмиз сити кэмэйдэринэн ыстарыптар олохтоннулар. Маны олохтоох суут көрүүтүнэн судейнай приставтар ирдээн ыһахтаахтар. Бары дьону таһар предпринимателлэр, дьону тастарар юридикай сирейдэр лицензия ыларгытын үмүтөт.

Дьону таһыга сэрэгэр үлэһэ аналлаах "Автобус" операция кэмгэр улуус автобустарга анал көрүүнү барыаттара. Бары пассажирдары, сагыс сыдыааччылары суол быраабылаарын өрүү тутуһаргытар ыһабыт.

И. МАКСИМОВ,
улуус транспорга
инспектора.

Мария ФИЛИПОВА

АХТЫЛҔАН

Мин бүтүн түлүбэр көрдүм
Кыдыаһас боксонуук
эбэбин.
Кини кэрэ, сырдык күлүгүн
Мин сүтэрибт эбигин
олохтор.

Хайдах эрэ билигин ахтабын
Атаахтатан имэрийэр
илимэрин.

Өйдөөн хаалбылпын төбөбөр
Элбээх үөрэллүт субэлэрин.

Оҕорон ааспыт олобун
Кэпсээн хаалларбыта мээһэбэ,
Сурука тийээнчи буоламмын
Танга сыдыабытты
санаммытым.

Оттон билигин бу
Ыһаа: быһыттан сырдык
Түмөн быһынан кэлэн
Көстөн ааспытын
Түлүбэр эрэ көрөбүн эбээ...

Кыһытты кыһаа,
Чүмүм уолтар
Сөгүтөх оҕорон
Сыһыбын дойдубун.

Чакырбын ахтаммын
Тухтааһар да ордук
Төрөллүт ийэбэр
Тийиэхтиин баҕардым.

Дойдум дьонун суоктааммын,
Кинилэргэ анааммын
Сүрөҕүм тылларын
Холбооммунан холуйдум.

Чакырбын ахтаммын
Ыһахтын баҕардым.
Ахтыламмын тиздэри
Ыһахтын баҕардым.

Сөгүтөх оҕорон түстүм да,
Дойдум айыпатын ахтабын.
Саһаага ыһага түстүм да,
Иһэбин көрөөрү ыһыбын...

ОБЪЯВЛЕНИЕ

С целью привлечения на военную службу по контракту на должности матросов и старшин, главного командира ВМФ принята программа по комплектованию экипажей подводных лодок матросами и старшинами по контракту из числа граждан, пребывающих в запасе.

Приоритетная роль отводится гражданам, пребывающим в запасе, имеющим опыт военной службы по призыву на подводных лодках и подводных лодках.

Правительством РФ в 2002 году предусмотрен ряд льгот военнослужащим. Начиная с 1 июля с.г. денежное довольствие матросов и старшин, проходящих военную службу по контракту на подводных лодках в Приморском крае, составит 7,1 тыс. руб., на Камчатке — 10,0 — 11,0 тыс. руб. Предоставляется льготы военнослужащим и членам их семей, в соответствии с действующим законодательством, по предоставлению ежегодного бесплатного проезда к месту жительства, обеспечение продовольственным пайком и вещевым имуществом.

По всем вопросам обращаться в военный комиссариат улуса.

Военком улуса подполковник Н.В. ПЕСТРЯКОВ.

БИЛЛЭРИИ

Лицензиялаах элестриктер биригэдиригэр өрөмүөн үлэтигэр, үтүгүтүлүгүтүгэр тэрииттэргэ, чааһынай дьонно үлэни толорулор, хаачыстыбаны мэкэтииллэр. Телбүрү — дуогабарынан. Билсэр тел.: 41-225, (сарыарда өтүгүр), 27-680 (үлэ чааһын кэмниттэн).

АТЫЛЫБЫТ

Чурапчы салыһыһыгэр пимназия таһыгар 7х8 м чааһынай дьыһы. Ампаардаах, булуһтаах, ута чугас, оҕурут сирдээх, теплицалаах. Сызаната — кэпсэтинэн. Билсэр тел.: 41-460.

Сулалыах 1999 сыллаах УАЗ-31512 автомашинаны. Сызаната чэпчэки. Бана сыдыар оҕолорго эдэр ыһабы. Эбэтэр тутуллар сүөһүтэ аҕастаһыт. Билсэр тел.: 42-200 (дыһытэҕи), 42-525 (үлэ кэмгэр).

Чөлүкө сыһааһа саҥа калып кырааскалары ("Ярославские краски"): халлаан кыһа, майтан, муста кырааската, о. д.а. өгнөр. Адырыһыт: Чурапчы салыһыһыга, Красильникова уул. 9 №-р. Тел.: 41-664.

Сулалыах оҕолорго ыһабы. Билсэр тел.: 42-524.

Мындааһыт бөлүөлөгүр 6х11 м дьыһы. Көһөрөн ыһааха сити. Билсэр тел.: Чурапчыга — 41-981, Мындааһыга — 29-332.

КУОРТАМНЫЫБЫТ

Чурапчы салыһыһыгэр Мурун-Тымыһыаҕа дөһсөд утары хойоннох, боһоньыктаах, ампаардаах, тымыһы гароктаах, бады-бааллаах, сарайлаах иһигэс иһин квартираларга чааһынай дьыһы. Эбэтэр атыһыһыт.

Чурапчы сэл. Нерюнринский уул. 49 №-гэр, Чурапчыга 41-892 эбэтэр Дьокускайга 42-54-95 тел. билсинг.

Бэрээдэктээх, ыраастык туттан оҕорор ыалга Чурапчы салыһыһыт Ленин уул. 73 №-гэр 7х7,5 м саҥа дьыһы. Уу, орто оҕуһа, пимназия чугастар, маҕаһыт кэпсэлэһэ турар. Тел.: 41-892, 42-178.

Манна тэнэ «Урал» мотоциклы атыһыһыт. Сызаната — кэпсэтинэн. Тел.: 42-178.

Күндү кэргэним, арабыт, эһэбит, хос эһэбит, колхознай-совхознай тутуу, тыл, үлэ ветерана, хоту көһөрүлүү кыттылааҕа, Хайахыт нэһилиһин олохтооҕо.

ПОИСЕВ Василий Михайлович
атырдых үйүн 3 күнүгэр 77 сааһыгар ылдыһан өлбүтүн, диригник курутууһун турук, аймахтарыгар, үлэһинээхтэригэр, билэр дьомугар иһитиннэрибит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кийинтэрэ, күтүөттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Куруһунарын тиздэллэр:

— Нэһилик олохтооҕо, колхознай-совхознай тутуу, тыл, үлэ ветерана, хоту көһөрүлүү кыттылааҕа Поисев Василий Михайлович өлбүтүнэн.

— Байыһыт үлэһиттэригэр кыһыгар Анна Васильевнага, кийинтэригэр Надежда Николаевнага, Агафья Максимовнага, сиэн кийинтэригэр Любовь Владимировна Поисеваларга, кинилэр дьыа кэргэттэригэр, оҕолоругар, сиэннэригэр Хайахыт дөһсөдүн коллектива.

— Кыһыгар Ольга Васильевна, күтүөтүгэр Михаил Александрович Филипповтарга, кинилэр оҕолоругар, бары чугас дьолугар, аймахтарыгар Чурапчытааҕы «Агреснаб» ААО администрацията, профсоюз, коллектива.

ВСЕ ДЛЯ РЕМОНТА И СТРОИТЕЛЬСТВА
ДОМА ПО НИЗКИМ ЦЕНАМ

ДВП, краски, лаки, кисти, валики, обои, клей для обоев, эмульсии, гвозди, кровельное железо, стекловата, электропровод, кабели, розетки, выключатели, патроны, дермантин, декоративные гвозди, плита печная — 2 вида, дверь топчанная, задвижки, колосники, вентили и др.

Продается автомашинка УАЗ-39094 («Фермер»), 2001 года выпуска, в хорошем состоянии. Наличие за 100 тыс. рублей.

Магазин «Ботур» (тел. 41-416).

СҮТҮКТЭННИБИТ

Васильева Аграфена Дмитриевна 1994 с.г. бэс ыйын 16 күнүгэр Дирингизэҕи орто агро-оскуола бүтүрүтүн тутуһан бэрлиит Б сериялаах, 169401 №-дээх аттестат сүлүтүһэн дьыһа сүбүдүн абыллар.

АТЫЛАНАБЫТ

Чөлүкө сыһааһа "Минский" эбэтэр "Планета" мотоциклы. Билсэр тел.: 41-671.

4 мм 3 кубометр обрезной халтаһыны. билсэр тел. 42-153.

КУОРТАМНААБЫТ

Биер оҕолорго эдэр ыал Чурапчы салыһыһыт иһин өтүгүтүгэр системаалаах дьыһа иһигэ эһэска квартираны. Ыраастык тутары, телбүрү кэмгэр оҕорон иһэри мэкэтииллэбит. Билсэр тел.: 26-250.

БИНИГИ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУҢАНЫН!

Күн аһын Чурапчы — Аллараа Бэстээх маршрутуһун дьону таһабын.

Мугудайтан, Төлөйтөн
дьону ыһабын.

Сыһааһас кириэһилэ-
лэрдээх. Музыкалаах,
байыһыт сөбүлүү аудио-
кассетаһыт иһигэ
сыдыаргыт ордук үчүгэй.
Билсэр тел.: 42-080.

Күндү, таһыһыт иһэбит, эһэбит, үлэ ветерана, Хадаартан төрүттээх Диринг бөлүөлэһин олохтооҕо.

НИКОНОВА Екатерина Дмитриевна
үлүн ыраахан ыраһыттан атырдых үйүн 3 күнүгэр 77 сааһыгар олохтон туораһытын диригник курутууһун турун, бары аймахтарыгар, үлэһинээхтэригэр, билэр дьомугар иһитиннэрибит.

Оҕолоро, кийинтэрэ, күтүөттэрэ, сиэннэрэ.

Куруһунарын тиздэллэр:

— Тыл, үлэ ветерана сэрин кыттылааһын оҕоһото Никонова Екатерина Дмитриевна өлбүтүнэн оҕолоругар Василий Петрович, Егор Петрович, Владимир Петрович Поповтарга, Ольга Петровна Алексеевага, кинилэр дьыа кэргэттэригэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, кийинтэригэр, күтүөттэригэр, хос сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар Холбоо нэһилиһин дьаһалтата, кырдыаһастарын сэмбэһэ.

— Тапталлаах иһигэ Никонова Екатерина Дмитриевна өлбүтүнэн Маарыһааннаахыт потребобщество бырабыһаһыттан председателин солбуйааччы Попов Егор Петровичка, кини дьыа кэргэнигэр, билэр төрөөбүттэригэр Маарыһааннаахыт ПО бырабыһаһыттан, Дирингизэҕи эргээн предпринимат.

— Күндү иһэлэһэ Никонова Екатерина Дмитриевна олохтон туораһыттан Дирингизэҕи орто агро-оскуола үлэһиттэригэр Алексеева Ольга Петровнага, Попов Василий Петровичка, кинилэр дьыа кэргэттэригэр, чугас дьонноругар Дирингизэҕи орто агро-оскуола коллектива.

— Уолугар Егор Петровичка, кийинтэригэр Елизавета Романовнага, сиэннэригэр Пашага, Нэрийага Паллосар, Ноевтар.

— Тыл, үлэ ветерана Никонова Екатерина Дмитриевна өлбүтүнэн уолугар, биһигэ үөрэммит таһаарыстарыгар Владимир Петрович Поповка Диринг орто оскуолатын ХХIII ыһаһа.

Кытаанах нэһилиһин олохтооҕо, тыл, үлэ ветерана

МЕСТНИКОВА Елена Николаевна
үлүн ыраахан ыраһыттан олохтон туораһыттан кыһыгар Матрена Дмитриевнага, уолугар Дмитрий Дмитриевичка дириг куруһунамын тиздэбит.

Кытаанах нэһилиһин дьаһалтата,
ветераннарын сэмбэһэ.

Ыһыктыыр таһыһыт, сэрин, үлэ ветерана, Мугудай нэһилиһин олохтооҕо.

ХОЮТАНОВ Фома Софронович
ыраахан ыраһыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириг куруһунамын тиздэбит.

Дьокускайтан Тамара, Юрий Емрафовтар,
киилэр оҕолоро.

Редактор э.т. С.Р. ДАНИЛОВ
ААДЫРЫСЫҢҔА 678670, Чурапчы сэл.
Карт. Маркс уул. 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫҢҔА:
редактор — 41-332, отделлар — 41-263.
E-mail: danilov@churapchinsk.ru

Хаһыатты тарйыһааччылар: Саха Республикатын Правительствота,
улуус дьаһалтата, редакция. Хаһыат сакаалы тыһаһан
оптуорунуһука, чэпчиргэ субютаҕа тахсар.
Хаһыат индекси: 54907

"Сага олох" редакционнай-падательскай холбоһук.
Офсетнай бэчээт. Сакаалыт №-р 92. Тираж 1819.
Б. 08. 2002 с. бэчээккэ бэрилиннэ.

Автор сурутар этиллэр санаа
редакция позициятыгар мэдэһи сөн
түбөһэр буолбатах. Сурукка ыһыллар
чахчалар кырдыһастахтарыгар
эһитиһиһин автор тус байыһа сүтэр.